

ISTORIE:
ROMA ESTE
CA O CARTE
DESCHISĂ
ÎN CARE
CONVIETUIESC
TRECUTUL
ȘI PREZENTUL.

ARTIZANAT:
TRADIȚIA ÎȘI FACE
SIMȚIȚĂ PREZENTA
PRIN PIETELE PLINE
DE CULOARE.

SHOPPING:
ANTICARIAT ȘI
BUTICURI ALE
MARILOR FIRME.

ARTĂ
ȘI ARHITECTURĂ:
MONUMENTE
CARE AU LĂSAT
O AMPRENTĂ
DE NEȘTERS.
DE LA FORURILE
IMPERIALE
LA FASTUL
BAROCULUI.

Caput Mundi

Da, este adevărat. „Soarta lumii” nu se mai botărăște pe malurile Tibrului, ca pe vremea Imperiului Roman. Este adevărat că astăzi conducerea planetei se află în alte mâini, însă Roma, alături de Londra, Paris sau Madrid, se numără printre orașele-simbol ale bătrânului continent. La începutul celui de-al treilea mileniu, aura sa este neatinsă, la fel ca pe vremea când reprezenta Caput Mundi și, în același timp, este capabilă să atragă în fiecare an milioane de turiști prin istoria sa multimilenară și prin capodoperele fără pereche în lume. Este un oraș excepțional, un oraș care împlinește, în 2009, 2 762 de ani (data de naștere a Romei este 21 aprilie 753 î.H.). Un oraș excepțional, care a început de la câteva colibe construite pe colina Palatin, unde italicei și grecii s-au întâlnit pentru primele schimburi comerciale, după cum stau mărturie monumentele din epoca bronzului care au dăinuit până în zilele noastre. Măreția Romei este consemnată în toate cărțile de istorie a artei europene; sunt capodopere ale picturii, sculpturii și arhitecturii create de unii dintre cei mai mari artiști ai tuturor timpurilor. La Roma poți întâlni atât palate în care se „țin frâiele statului”, cât și piețe precum Campo de' Fiori sau extraordinarele San Pietro și Navona, în stil baroc, dar și clădirile moderne din cartierul EUR, aspectul popular al vechiului Testaccio, eleganta via dei Condotti, privescibile, care te lasă fără suflare, de pe Pincio sau Gianicolo și ruinele pitorești din Ghetto sau din Trastevere. Roma are o veche tradiție culturală; urmând exemplul unui rege de dincolo de Alpi (Ludovic al XIV-lea) care a fondat Academia Franceză, aici au fost înființate prestigioase academii și institute italiene și străine. Roma este excepțională și prin forța sa simbolică și religioasă – aici trăiește papa, care se adresează de la Vatican întregii lumi. Roma reprezintă, pentru cine este capabil să vadă, toate acestea și încă multe altele.

Pentru texte și informații au colaborat:

Fabrizio Ardito, Monica Berno, Stefania Bertonati, Raffaella Ceccopieri, Paola Conversano, Antonio Gagliardo, Monica Pagani, Carlo Unnia

Roma

Istorie, tradiții și cultură

- 8 URBANISTICĂ
„Boomul” celor șapte coline
- 10 ISTORIE
Un oraș în centrul lumii
- 14 Mic GLOSAR
Cuvinte utile
- 16 PIEȚELE CAPITALEI
O paletă de culori
- 18 BUCĂTĂRIA
Nu doar paste

Traducere: Lia Decei
Redactare: Lia Decei, Geanina Radu
Tehnoredactare computerizată: Cristina Apredu
Coordonare grafică: Marco Santini

© 2007, Istituto Geografico De Agostini S.p.A., Novara.
 Toate drepturile rezervate.
 Pentru ediția în limba română:
 © 2008, Corint Serv SRL, București, România.
 Toate drepturile rezervate.

Informațiile cuprinse în acest volum pot suferi numeroase modificări; nicio indicație nu are deci valoare absolută. Având în vedere numărul mare de schimbări ce pot avea loc, nu pot fi evitate unele greșeli sau inexactități. Astfel, nu ne asumăm responsabilitatea pentru eventualele neplăceri suferite de cititor.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Roma: ghid de călătorie / De Agostini. - București:
 Corint, 2008
 ISBN 978-973-135-399-2

I. Decei, Lia (trad.)
 II. Istituto Geografico De Agostini (Novara)

913(450 Roma)(036)

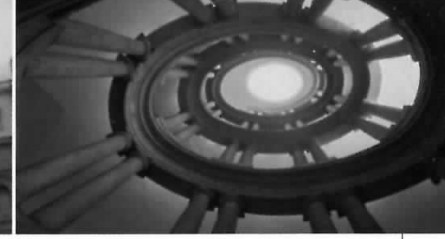
ISTORIE, TRADIȚII ȘI CULTURĂ

LA PLIMBARE PRIN ROMA

SPECIAL

Fotografii: De Agostini Editore Picture Library; R. Bazzano, G. Berengo Gardin, M. Bertinetti, M. Borchi, V. Buss, G. Carfagna, Carfagna e Associati, M. Carneri, P. Carneri, J. Ciganovic, G. Cigolini, G. Colliva, A. Dagli Orti, G. Dagli Orti, A. De Gregorio, L. De Masi, P. Liaci, S. Lombardi Valiauri, G. Losito, G. Nimatallah, V. Pirozzi, C. Pozzoni, Publil Aer Foto, Reunion Musées Nat., G. Roli, S. Vannini, G. Veggi, A. Vergani

APT di Roma: 26, 30, 152, 153, 162, 175, 178
Prin amabilitatea MACRO Museo d'Arte Contemporanea Roma: 176 (fotș și dreapta sus)
Benno Kuppler: 56-57
Gaetano Paoloni: 148, 123
Isabella Mellini: 79
John Baird: 18 (fotș)

Tipărit în Italia

LEGENDA SIMBOLURILOR

- * locuri de interes special
- ** locuri de importanță extraordinară

La plimbare prin Roma

22	ITINERARUL 1
Capitoliul	114	ITINERARUL 7
În piazza Navona	144	ITINERARUL 9
În Trastevere
34	ITINERARUL 2
Roma, <i>caput mundi</i> .
Forurile imperiale	128	ITINERARUL 8
Corso Vittorio
și via Giulia	154	ITINERARUL 10
Din Ghetto
la templele
de pe Aventin
62	ITINERARUL 3
Pe Esquilin: Domus Aurea
și împrejurimile		162	ITINERARUL 11
Pe Via Appia Antica	
74	ITINERARUL 4
Din piazza del Popolo
pe via del Corso		171	ITINERARUL 12
Colina Celio	
90	ITINERARUL 5
Tridentul		180	ITINERARUL 13
Piazza San Giovanni
și împrejurimile	
102	ITINERARUL 6
Din piazza Barberini
la villa Borghese,
trecând pe via Veneto		186	ITINERARUL 14
Cetatea Vaticanului	

Special

32	PALATELE PUTERII
<i>Cei patru fantastici</i>	124	CINEMA
<i>Atenție, se filmează!</i>	166	CATACOMBELE ROMEI
<i>Orașul subteran</i>
58	TIBRUL ȘI PODURILE SALE
<i>O privire asupra fluviului</i>	140	MUZEEL DIN ROMA
<i>Din muzeu în muzeu</i>	174	PE VIE CONSOLARI
<i>Dincolo de Zidurile
lui Aurelian</i>
84	ROMA ȘI FĂNTÂNILE SALE
<i>Piatră, artă, apă</i>	150	VILE ȘI GRĂDINI
<i>Plimbare în zona verde</i>	197	MUZEEL VATICANULUI
100	CARAVAGGIO LA ROMA	160	EUR
<i>Un cartier ideal
de la jumătatea
secolului al XX-lea</i>		
108	MUZEUL ȘI GALERIA
BORGHESE				

Istorie, tradiție și cultură

„Boomul” celor șapte coline

URBANISTICĂ

Din cele mai vechi timpuri, Roma s-a dezvoltat de-a lungul Tibrului. Dar, de când omul s-a stabilit aici și a construit primele colibe, cu mai bine de două milenii în urmă, aspectul său s-a schimbat foarte mult. Total a început de la cele șapte coline...

După cum spune legenda, Romulus a fost cel care a fondat cetatea Roma pe colina Palatin; de aici locuirea s-a extins pe Capitoliu (Campidoglio) și pe Aventin, precum și între coline, după ce locul a fost asanat și s-a construit impunătoarea Cloaca Maxima. O extindere ulterioară a locuinii a avut loc în vremea lui Servius Tullius, căruia i se atribuie construirea

zidurilor de apărare ale cetății, cu o lungime de aproximativ 11 km; acestea au fost reconstruite în secolul al IV-lea î.H., când Roma avea probabil un aspect destul de modest, cu case din lemn sau cărămidă și străzi nepavate. Aici au fost ridicate numeroase construcții, edificii laice și religioase cu deosebire între sfârșitul republicii și începutul imperiului și până la jumătatea secolului al II-lea d.H. (în perioada incendiilor frecvente, dintre care cel din anul 64 a prădus cele mai mari distrugeri). Sub amenințarea invaziilor barbarilor, în 271-275, se construiesc noi ziduri de apărare: Zidurile lui Aurelian. În ceea ce privește numărul locuitorilor, se

înregistrează 400 000 în timpul lui Sylla (începutul sec. I î.H.) și peste un milion în vremea lui Hadrian (cca 130 d.H.).

ORAȘUL MEDIEVAL

După construirea Constantinopolului (330), Roma suferă o depopulare progresivă, accentuată și de împărțirea Imperiului Roman în Imperiul Roman de Răsărit și Imperiul Roman de Apus (sfârșitul sec. IV), mutarea capitalei la Ravenna și incursiunile barbarilor. În interiorul Zidurilor lui Aurelian, unele cartiere aproape că sunt părăsite în totalitate, în timp ce nucleele vitale se mută spre Lateran și către axa Tibrului, lângă Ager vaticanus, unde, pe lângă prima biserică San Pietro și aproape de palatul papal, se va forma un cartier (Borgo), închis de către papa Leon al IV-lea (sec. al IX-lea) și zidurile care îi poartă numele. Situația rămâne aproape neschimbată în Evul Mediu; numărul de

ZIDURILE LUI AURELIAN
PAGINA 9: FARNESINA.
SEDIUL MINISTERULUI
DE EXTERNE

locuitori scade de la aproape 35 000 în secolul al VIII-lea la aproximativ 20 000 în 1425.

ORAȘUL RENASCENTIST ȘI BAROC

În 1377, odată cu stabilirea sediului papal pe malurile Tibrului, încep marile prefaceri urbanistice în urma cărora Roma se transformă în marele oraș renașcentist. Restaurarea, începută de Martin al IV-lea și continuată de toți papii care i-au urmat, a dus la repopularea zonelor părăsite după epoca clasică și la construirea unor însemnate opere arhitectonice. Primul recensământ atestat datează din 1526 și înregistrează un număr de aproximativ 55 000 de locuitori.

ORAȘUL ÎN SECOLUL AL XIX-LEA

În 1870, edificiile acopereau mai puțin de o treime din suprafața cuprinsă între Zidurile lui Aurelian și, la primul recensământ organizat în Regatul Italiei, capitala se afla pe locul trei – după Neapole și Milano – în ceea ce privește numărul de locuitori (ceva mai mult de 270 000). Ultimii 30 de ani ai secolului al XIX-lea sunt marcați de profunde transformări, datorate rolului nou de capitală: sunt ocupate aproape toate zonele rămase libere în interiorul Zidurilor lui Aurelian (cu cartiere burgheze, reședințe elegante și

hoteluri destinate turismului internațional), apare Prati, primul cartier în afara acestor ziduri, iar zona Tibrului este amenajată, construindu-se cinci poduri noi.

ORAȘUL ÎN SECOLUL AL XX-LEA

Încă din primele decenii ale secolului al XX-lea, suprafața construită ajunge să cuprindă zone mai ample. În această perioadă, încep să apară cartierele periferice; apoi, mai ales în anii fascismului, pe lângă intervențiile urbanistice externe (Forul Italian, Orașul universitar, Cinecittà, cartierul E42 și apoi EUR, Lido di Roma, ulterior Lido di Ostia), asistăm la schimbări

profunde în centrul istoric: sunt construite multe străzi; sunt demolate zonele considerate insalubre, sunt restaurate monumentele din epoca romană, în defavoarea construcțiilor din apropiere. Între timp, Roma „explodează” de la peste 400 000 locuitori, în 1901, la peste 930 000, în 1931. După al Doilea Război Mondial, apar cartiere noi, mai întâi în est, între via Nomentana și via Appia Nuova, apoi în vest, între EUR și Trionfale. Între 1931 și 1951, Roma aproape își dublează numărul de locuitori; ulterior, abia în 1961 depășește 2 000 000. Ocuparea orașului se face la la întâmplare, este anonimă, haotică și fără respectarea mediului. Simultan, stabilirea aici a sediilor diferitelor instituții politice determină și o „văntătoare” pentru ocuparea centrului; în fața unei creșteri a populației de peste 700 000 de persoane, între 1951 și 1981 (an în care se înregistrează un maxim de peste 2 800 000 locuitori), numărul celor care locuiesc în centru scade de la o cotă de 424 000 la mai puțin de 150 000. Chiar și după despărțirea de Fiumicino, devenită zonă autonomă în 1992, Roma rămâne cel mai mare oraș din Italia (aproximativ 1 300 km²) și cuprinde mai mult de 80% din locuitorii provinciei și, de asemenea, aproape jumătate din întreaga populație a regiunii Lazio.

Un oraș în centrul lumii

ISTORIE

Mai bine de 2 700 de ani în care se împletesc istorie, mituri și legende ne arată cum s-a transformat modesta așezare de țărani de pe Palatin în inima Imperiului Roman, orașul pontifical, capitala Regatului Italiei și apoi a Republicii.

Șapte coline mult mai înalte decât sunt acum; o insulă ce permitea trecerea de pe un mal pe celălalt al Tiburului; un fluviu pe vremea aceea navigabil, facilitând accesul la mare; câmpii vaste care puteau fi cultivate într-o vreme în care păstoritul era una dintre îndeletnicirile de bază – toate acestea au creat un mediu favorabil pentru stabilirea oamenilor. Pe aceste coline, în mod deosebit pe Palatin, a luat naștere primul nucleu al orașului. Tradiția fixează fondarea Romei în 753 î.H. și i-o atribuie celui care, de altfel, a ajuns și primul rege: Romulus. După el au urmat alți șase regi până când, în 509 î.H., etruscul Tarquinius Superbus este alungat și este instaurată republica.

ROMA SE EXTINDE

După alungarea etruscilor, cetatea se dezvoltă; pe de o parte, începe să asimileze populațiile italiice și, pe de altă parte, încheie deja, la începutul secolului al VI-lea î.H., un prim tratat cu Cartagina, virtuoasă inamică. Această dezvoltare cunoaște un prim obstacol în 390 î.H., când Roma este jefuită de gali conduși de Brenus; după reconstruirea Zidurilor lui Servius, urmează un nou acord cu punii (348 î.H.) și reluarea politicii de supunere a populațiilor din peninsula, culminând, în prima jumătate a secolului al III-lea î.H., prin cucerirea Etruriei și, în mare parte, a orașelor din Magna Grecia.

Poseziunile Romei se întind în nord până în Câmpia Padului și în sud pe coastele Mării Ionice, până la Reggio, în apropierea Siciliei, care se afla sub stăpânire cartagineză (Sardinia devine prima provincie romană, în 238 î.H.). Confruntarea între cele două mari cetăți care își dispută bazinul Mediteranei a durat din 264 până în 146 î.H.; în această perioadă, Roma se confruntă cu grave pierderi, mai ales acela de a fi distrusă, în 211 î.H., când armata cartagineză condusă de Hanibal ajunge sub zidurile cetății. Succesul campaniei africane, condusă de Publius Cornelius Scipio, se încheie cu victoria de la Zama (202 î.H.). Noi și vaste teritorii se deschid în acest fel cuceririi: Sicilia este deja provincie în 216 î.H. și în primii ani ai secolului al II-lea î.H., iar Grecia intră definitiv în orbita romană. Distrugerea Cartaginei (146 î.H.),

cucerirea Spaniei (133 î.H.), constituirea provinciei Galia (121 î.H.), îndepărtarea amenințării barbarilor (102-101 î.H.), datorată lui Caius Marius, fac din Roma prima putere din bazinul Mediteranei și din întreaga lume cunoscută.

SPARTACUS, CEZAR, ANTONIUS ȘI CLEOPATRA

Odată cu noile cuceriri și sporirea bogățiilor, cetatea cunoaște cultura greacă și a altor teritorii cucerite. Apar însă și disensiuni interne, lupte pentru putere, conflicte între clasele sociale. Asasinarea lui Tiberius și a lui Caius Sempronius Gracchus, care a luptat pentru îngrijirea puterii excesive a senatorilor în favoarea tribunilor plebei, marchează începutul războaielor civile. Aliații italice se ridică la luptă pentru a obține drepturi, mai înainte de toate cetățenia romană

(91-88 î.H.); urmează confruntarea dintre Marius și Sylla în numele unor facțiuni care văd începutul unei dominații autoritare din partea Senatului. La sfârșitul secolului I î.H. are loc revolta celor 70 000 de sclavi și țărani condusă de gladiatorul Spartacus (73 î.H.). Odată cu primul triumvirat (60 î.H.) începe transformarea republicii în imperiu: este momentul de glorie al lui Cezar (56 î.H.), primul, de altfel, care reușește să confere trăsături monarhice puterii sale.

Cezar este asasinat la 15 martie 44 î.H., iar moștenitorul său, Octavian, instituie, alături de Lepidus și Antonius, cel de-al doilea triumvirat. După ce viitorul *princeps* îi învinge la Actium (31 î.H.) pe Antonius și Cleopatra și supune, în anul următor, Egiptul, trecerea la imperiu era deja realizată, iar triplul triumf, din 29 î.H., marchează sfârșitul republicii romane.

CENTRUL IMPERIULUI SE MUTĂ ÎN ORIENT

Octavian Augustus a pus bazele Imperiului Roman, un stat foarte întins, în care trăiau populații foarte diferite, iar Roma a fost *caput mundi* (capitala lumii) timp de mai multe secole.

Odată depășită criza din 68 d.H. (când, la moartea lui Nero, Galba, Vitellius și Vespasian își dispută titlul imperial) și cea din 96 (când, pentru ultima dată, se încearcă

impunerea puterii aristocrației în imperiu, în timpul secolului al II-lea, Roma se bucură de o perioadă înfloritoare. În vremea lui Traian, imperiul atinge expansiunea maximă, iar cu dinastia Antoninilor cetatea beneficiază de multe restaurări și construcții noi. Odată cu începutul secolului al III-lea, situația economică începe să se agraveze și, în paralel, are loc o transferare, lentă și implacabilă, a puterii imperiului către Orient. Extinderea dreptului de cetățenie romană la toți locuitorii din sudul imperiului, acordată în 212 de Caracalla, și decretul din 313, prin care este acordată creștinilor libertatea de cult, confirmă două situații de fapt. În același timp, Roma nu mai este centrul imperiului, acesta mutându-se, treptat, către

Orient, unde împăratul Constantin inaugurează, în 330, noua capitală, Constantinopol.

PAPALITATEA

În anul 410, după mai multe secole, Roma este din nou asaltată de barbari. Și tot în secolul al V-lea, când începe să se afirme autoritatea papală ca unic „punct ferm și statornic”, are loc prăbușirea

Imperiului Roman; în 476 este dețronat ultimul împărat, Romulus Augustulus. În mod convențional, această dată marchează începutul Evului Mediu.

Instaurarea puterii papale nu a produs mari schimbări; orașul săracește și scade numărul de locuitori, iar după războiul cu goții (sec. V-VI), Roma trece, la jumătatea secolului al VI-lea, sub suzeranitatea împăratului bizantin și numai cu ajutorul donației lui Pepin cel Scurt, regele francilor, care constituie primul nucleu al viitorului stat papal, reușește să evite supunerea sa de către longobarzi. Încoronarea lui Carol cel Mare ca împărat al Sfântului Imperiu Roman (25 decembrie 800) constituie punctul de plecare către o direcție bună.

CAPTIVITATEA DE LA AVIGNON

În secolele IX-X se afirmă acele forțe care, în toate orașele italiene, au favorizat avântul autonomiei comunelor, la Roma însă, este împiedicat de autoritatea papală. Este perioada în care începe să se simtă confruntarea dintre autoritatea papei și cea a împăratului, confruntare care a dus adesea la

Statui vorbitoare și pamflete

„În ultimele clipe ale sale, Leon și a dat seama că nu și mărturisise păcatele. Prin urmare, s-a decis să le vândă!” Acesta este pamfletul scris la moartea lui Leon al X-lea Medici (1513-1520), papa care l-a excomunicat pe Luther și care de obicei vindea indulgențe pentru iertarea păcatelor pentru a finanța proiecte artistice la Roma și Florența. Dar ce sunt pamfletele? Sunt scurte compoziții satirice, în versuri sau proză, care au făcut „să vorbească” unele statui din Roma; și au luat numele de la cea mai cunoscută, Pasquino, un fragment al grupului statuar antic din marmură care îl reprezenta pe Menelaos purtând corpul neînșulețit al lui Patrocle. Statuia a fost găsită la sfârșitul anilor 1500, în timp ce era pavată via Parione, și a fost așezată pe fațada posterioară a palatului Braschi. Nu se știe de ce statuia se numește Pasquino (poate că așa îl chema pe autorul său satiric care locuia în zonă), dar adesea, dimineața, erau găsite agățate de gâtul său bilețele cu scurte poezioare satirice în care autori anonimi luau în derâdere personaje renumite. Pasquino este prima și cea mai renumită statuie vorbitoare din Roma, nu însă și unica. Aici pot fi văzute statuile madama Lucrezia (piazza Venezia), Marforio (Muzeul Capitolin), Facchino (palazzo De Carolis Simonetti), Babuino (pe strada cu același nume) și statuia abatelui Luigi (biserica Sant'Andrea in Valle).

infrângerea succesului Sfântului Petru. Administrația locală romană apare în 1143 și este recunoscută în 1188, dar cei care guvernează provin din familii nobiliare care se află în permanentă confruntare. Această situație a rămas neschimbată în tot secolul al XIII-lea, în care Statul Papal cucerește Ancona și Romagna, dar este „guvernat” de papi care provin din cele mai puternice familii locale. Când, după primul jubileu (1300) și moartea lui Bonifaciu al VIII-lea (1303), sediul apostolic este mutat la Avignon (1305), Roma cade pradă rivalității dintre două familii puternice (Colonna și Orsini) și

cunoaște guvernarea efemeră a lui Cola di Rienzo (1347-1354), incapabil să pună capăt acestor neînțelegeri. Nici măcar întoarcerea papei din Franța (1377) nu aduce liniștea; abia în anul 1425, odată cu alegerea papei Nicolae al V-lea, asistăm, în sfârșit, la dezvoltarea orașului sub conducerea pontifului.

JEFUIREA ROMEI

Odată cu expediția regelui Carol al VIII-lea în Italia, începe o altă perioadă critică pentru Roma. Ocupația franceză a prevestit ceea ce a înfăptuit trupele imperiale ale lui Carol Quintul, în 1527, când orașul a căzut în mâinile mercenarilor (lăncieri) care l-au trecut prin foc și

sabie. Papa s-a refugiat în castelul Sant'Angelo. După distrugerile provocate de cuceritori, Roma își revine destul de repede; acum se construiesc edificii monumentale. În secolele XVII-XVIII arta și arhitectura cunosc o mare înflorire; celor care vin în pelerinaj la mormântul Sfântului Petru li se alătură și alți călători. Însă autoritatea papală dă primele semne de slăbiciune. O primă lovitură este dată de ocupația franceză.

REVOLUȚIA

Ideile Revoluției Franceze se concretizează prin dominația străină asupra orașului în perioada 1809-1814, care prevestește importante schimbări: confiscarea bunurilor eclesiastice, transformările

urbane, noi legi inspirate din principiile iluminismului. La întoarcerea din exilul în Franța (1815), papa Pius al VII-lea nu poate anula ceea ce se realizase până atunci. Reormele dorite de Leon al XII-lea nu reușesc să dea o amprentă foarte modernă conducerii pontificale, care nu este pregătită să înfrunte mișcările din 1830 sau pe cele din 1848; numai datorită intervenției trupelor franceze este înfrântă republica romană a lui Mazzini și Garibaldi. Restaurarea puterii papale, începută în 1850, nu mai poate înfrâna aspirația Romei de a se simți unitară și solidară cu restul Italiei. Cu toate acestea, după evenimentele din 1859-1860, care au

duș la unificare, Roma trebuie să mai aștepte încă zece ani înainte de a deveni din nou capitală.

ROMA CAPITALA

În 1870, trupele generalului Cadorna intră în oraș pe la Porta Pia și Roma devine capitala Italiei unite. Anii 1920, ai fascismului, reprezintă

o perioadă de mari schimbări urbane. Bombardamentele din timpul celui de-al Doilea Război Mondial (renumit este acela asupra cartierului San Lorenzo, din iulie 1943) au provocat distrugerii semnificative. Un oraș care și-a vindecat aproape toate rănile războiului realizează, în câțiva ani, un boom economic și trăiește așa-numita „dolce vita”.

